

IZSLUDINĀTS KONKURSS PAR OBJEKTA IDEJU SKIČU PIEDĀVĀJUMU HOLOKAUSTA UPURU PIEMIŅAS VIETAS LABIEKĀRTOŠANAI PIE CĒSĪM

Šis dokuments ir paredzēts kā vadlīnijas tiem, kuri vēlas piedalīties konkursā par nacistiskās Vācijas okupācijas spēku upuru piemiņas vietas pārveidošanu pie Niniera ezera, blakus Cēsu pilsētai. Šis vēstījums palīdzēs izprast politiski un vēsturiski sensitīvos jautājumus saskaņā ar Konkursa iniciatoru prasībām.

Izraēlas valsts vēstniecība sadarbībā ar Latvijas Mākslas akadēmiju, Vācijas Federatīvās Republikas vēstniecību un Cēsu novada pašvaldību izsludina konkursu par objekta ideju skiču piedāvājumu holokausta upuru piemiņas vietas labiekārtošanai pie Cēsīm.

Ebreju kopiena Latvijā un tās iznīcināšana holokausta laikā

Pirmās ebreju apmetnes Kurzemes kartē tika atzīmētas 16. gadsimta beigās. Latgalē pirmie ebreji ieradās 17. gadsimta vidū, bet ebreju kopiena Rīgā sāka veidoties 18. gadsimta beigās. Oficiāla atļauja ebrejiem dzīvot Vidzemē tika dota diezgan vēlu – tikai 1840. gadā. Ebreju kopiena Latvijā attīstījās un uzplauka. Tās ieguldījums straujajā rūpniecības un tirdzniecības attīstībā Latvijā 19. gadsimta beigās ir nenovērtējams. Lielākās kokapstrādes rūpnīcas, lielākā daļa kokmateriālu un graudu tirdzniecības, lielās linu ražotnes un eksporta uzņēmumi, spirta rūpnīcas un bankas piederēja ebreju uzņēmējiem. Ebreju tauta baudīja bagātu kultūras un sabiedrisko dzīvi.

Pirmais pasaules karš katastrofāli ietekmēja Latvijas ebrejus. Tā 1915. gadā desmitiem tūkstošu ebreju tika deportēti uz Krievijas impērijas provincēm. Aptuveni 75 000 ebreju kļuva par bēgļiem. Vēlāk par Latvijas neatkarību 1918.–1920. gadā cīnījās vairāk nekā tūkstotis ebreju karavīru un virsnieku un daudzi no viņiem tika apbalvoti ar Lāčplēša un Triju Zvaigžņu ordeņiem.

Latvija 1940. gadā nonāca padomju varā. Visas bankas, rūpnīcas un mazumtirdzniecības uzņēmumi, arī ebrejiem piederošie, tika nacionalizēti. No 1941. gada 14. jūnijā uz Sibīriju deportētajiem 15 000 Latvijas pilsoņu aptuveni 2000 bija ebreji.

Nacistu karaspēks okupēja Latviju 1941. gada jūlija sākumā. Nacistu galvenā misija bija iznīcināt visus ebrejus, jo viņi tika uzskatīti par zemāku un piesārņojošu rasi, kurai nav tiesību pastāvēt. Holokausts Latvijā sākās 1941. gadā, naktī no 23. uz 24. jūniju, kad Grobiņas pagasta kapsētā tika nogalināti seši vietējie ebreji. Savukārt 29. jūnijā nacisti sāka veidot pirmo vietējo SD (*Sicherheitsdienst* – no vācu valodas “Drošības dienests”), kas piedalījās aptuveni 2000 ebreju nogalināšanā Zemgalē. Latvijā ir vairāk nekā 200 vietas, kur Otrā pasaules kara laikā masveidīgi tika nogalināti ebreji. Šeit tika iznīcināti vairāk nekā 70 000 Latvijas,

kā arī no Vācijas, Austrijas, Čehoslovākijas, Ungārijas un citām Eiropas valstīm deportēto, ebreju. Holokaustā izdzīvoja tikai neliela Latvijas ebreju kopienas daļa.

Cēsu ebreju kopienas skumjais gals arī pienāca 1941. gada vasarā, kad ebrejus arestēja un vēlāk nogalināja un apglabāja masu kapā pie Niniera ezera. Norādīts, ka šajā masu kapu vietā apbedīti 140 cilvēki, bet pēc kapa vietas mērījumiem šeit varētu būt apbedīti līdz 300 cilvēkiem. Slepkaivības šajā vietā notika 10. augustā. Daļa Cēsu ebreju tika nogalināti arī Raiskuma mežā 1941. gada 28. augustā.

Cēsu ebreju kopiena tika noslepkavota un tā nekad neatjaunojās.

Pašreizējā situācija memoriālā

Mežā, pie Niniera ezera, netālu no Cēsu pilsētas, padomju okupācijas laikā uzstādītais memoriāls piemin nacistu okupācijas spēku 1941. gadā pastrādāto ap 250 cilvēku slepkavību. Aptuveni 200 no tiem bija ebreji, bet ap 50 – tiek uzskatīts – komunisti.

Memoriāla centrālais objekts ir vienkārša horizontāla betona stēla ar gravējumu, kas faktiski ataino padomju laika atceres kultūru – tā gan vēsta, ka šeit ir apglabāti noslepkavoti cilvēki, bet viņi tiek uzskatīti par karā kritušiem padomju pilsoņiem. Noziegums nav nedz skaidri nosaukts, nedz sniegti nepieciešamie paskaidrojumi. Piemiņas vieta nav redzama kartēs, tā ir visai nolaista, piekļuves takas nav sakoptas un uz to nav norādes. Nesen, 2021. gadā, piemiņas vietā tika uzstādīta vienkārša koka plāksne ar uzrakstu latviešu valodā “Otrā pasaules kara upuru kapsēta”, kas uztur neprecīzu vēstījumu, jo tehniski “kara upuri” var būt arī abu pušu karavīri, civiliedzīvotāji, u.c. Tādējādi memoriāls ir vairāk kā atgādinājums par “paša kara” traģēdiju un nežēlību, nevis zvērīga nozieguma piemiņas vieta.

Memoriāls pašreizējā stāvoklī vairs nav ilgtspējīgs.

Konkursa mērķis

Labiekārtot un atjaunot piemiņas vietu II pasaules kara Holokausta upuriem pie Cēsīm, netālu no Niniera ezera. To darot, fokusēt uzmanību uz šeit nogalināto cilvēku piemiņu un iespējami skaidrāk nosaukt izdarīto noziegumu ar mērķi izrādīt un atjaunot cieņu un lolot upuru piemiņu, atzīstot un pavēstot, ka lielākā daļa noslepkavoto bija ebreji un ka tas bija vienīgais iemesls, kāpēc viņi tika noslepkavoti.

Konkursa priekšmets

Piemiņas vieta, kas ietver/ sasaista / netraucē/ idejiski apvieno/ jau esošo betona stēlu ar ģeolokācijas ceļā identificēto holokausta upuru reālo kapa vietu un jaunizveidoto piemiņas objektu, informatīvo stendu, vai citiem ar autora ieceri saistītiem piemiņas vietas vizuālo tēlu veidojošiem elementiem. Ne visus vēsturiskos

faktus var pavēstīt tikai ar dizaina elementiem. Tāpēc, jāņem vērā, ka informatīvie stendi par notikušo būs neatņemama memoriāla sastāvdaļa un to saturs tiks izstrādāts atsevišķi sadarbībā ar projekta iniciatoriem.

Dalībnieki

Konkursā piedalīties aicināti LMA studenti un beidzamo 5 gadu studiju beidzēji (*alumni*).

Darbu iesniegšanas termiņš

Konkursa darbu iesniegšanas termiņš:

Starpskate, ideju prezentēšana LMA tēlniecības profesoriem 2022.gada aprīlis (laiks tiks precizēts);

Fināla darbu ekspozīcija – 2022.gada jūnijs (vieta un laiks tiks precizēti);

Konkursa noteikumi

Piedāvāt idejas šādiem elementiem:

- Piemiņas objekts
- Masu kapa vietas norobežojums
- Informācijas stenda dizains
- Visam piemiņas ansamblim jābūt vienotā konceptā, iekļaujot esošo piemiņas objektu.
- Iecerētajam objektam jāreķinās ar apkārtējo vidi – meža teritoriju. Pieejas nodrošināšanai un teritorijas labiekārtošanai var tik izņemti daži esošie koki.
- Iecerētā objekta izmēri jāsamēro ar esošo teritoriju un ģeoloģijā fiksēto reālo apbedījuma vietu.
- Konkursa dalībnieks piedāvā arī vides sakārtošanas ideju, sākot no ceļa, kur sākas taka uz piemiņas vietu, kas arī ir kopējā ansambļa sastāvdaļa;
- Izmantojamajiem materiāliem ir jābūt ilglaičīgiem, viegli kopjamiem;
- Objektā var būt neliels konceptu atspoguļojošs teksts.
- Jāpiedāvā informatīvā stenda, kur tiks izvietota plašāka informācija, dizains. Informatīvajam stendam jābūt koptēla sastāvdaļai.
- Projektu var piedāvāt viens vai vairāki autori;
- Piedāvājumā jāiekļauj:
 - Sava darba idejas izklāsts
 - Planšete, vai planšetes A1 formātā ar vizualizācijām un rasējumiem mērogā 1:100
 - Makets mērogā, kas atbilst ieceres atspoguļošanai. Obligāti pie maketa norādīt izvēlēto mērogu.

- Objekta īstenošanas paredzamā aptuvenā summa un vietas labiekārtošanai paredzamā aptuvenā summa.

Konkursa godalgu fonds

Konkursā paredzēta

- 1. vieta – 500 eur
- 2. vieta – 300 eur
- 3. vieta – 200 eur

Konkursa žūrija atstāj iespēju veikt savādāku prēmiju dalījumu, atbilstoši konkursa norisei.

1. vietas ieguvēja ideju iecerēts realizēt. Par ieceres realizāciju paredzēts slēgt līgumu ar 1. vietas ieguvēju.

Konkursa žūrija:

- Izraēlas vēstniecības pārstāvis
- Vācijas vēstniecības pārstāvis
- Latvijas Ebreju draudžu un kopienu pārstāvis
- Cēsu pašvaldības pārstāvis
- LMA Tēlniecības apakšnozares katedras vadītājs G.Panteļejevs
- LMA Scenogrāfijas apakšnozares katedras vadītājs M.Kalseris
- LMA Tēlniecības apakšnozares profesors A.Bikše
- Neatkarīgais eksperts

Organizatoriskie jautājumi:

Paredzēta vietas apmeklēšana. Lūdzam sekot informācijai akadēmijas mājas lapā.